

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево
13-14 травня 2021 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «12» травня 2021 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2021. – 572 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми розвитку сфери обслуговування, туризму та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

КОСТЬ М. - О. І., ФЕНЦИК О. М. Теоретичні засади формування інформаційної культури майбутніх менеджерів освіти	116
КРЕМІНЬ У.М. Організація інклюзивного освітнього середовища у закладах загальної середньої освіти як наукова проблема	118
КУЗЬМА-КАЧУР М.І. Академічна доброчесність – інструмент забезпечення якості освіти	120
КУРИЛО Л.Ф. Інклюзивна освіта студентів як психолого-педагогічний феномен.....	123
КУС Б.І., ЧЕКАН О.І. Сучасні проблеми і тенденції розвитку логопедії як науки.....	126
КУШНІР І.І., БЕРЕНИЧ В.І. Шляхи формування здорового способу життя у студентів фахового коледжу	131
КУШНІР І.І., КАЮК О.А. Особливості самореалізації педагогів у професійній діяльності	133
КУШНІР І.І., КУРИЦЯ Н.В. Використання сучасних технологій навчання в освітньому процесі закладу вищої освіти	134
КУШНІР М. М., ПИНЗЕНИК О. М. Компетентнісний підхід у підготовці вихователя дітей дошкільного віку	136
КУШНІР І.І., СВІТЛИНЕЦЬ І.М. Шляхи розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх учителів на етапі навчання в магістратурі	138
ЛБА О.М., ГАЙНАЛІЙ В.В. Професійний саморозвиток учителя: теоретичні основи.....	140
ЛБА О.М., ПРИЙМИЧ А.В. Психолого-педагогічні особливості пізнавальної активності молодших школярів	142
ЛІСЦЬКІ М.С. З історії становлення та розвитку професії вчителя в Мукачівській державній вчительській семінарії	144
ЛОКЕС К.А., ТОВКАНЕЦЬ Г.В. Формування дослідницької компетенції і навичок самостійної роботи учнів початкової школи в умовах екскурсії	147
ЛОМАГА К.В., БАРНА Х.В. Основні завдання виховання дитини дошкільника в родині	149
МАГЕРОВИЧ К.В., ЧЕКАН О.І. Історичний аспект дослідження аутистичних порушень	151
МАЙБОРОДА І. Е. Народне декоративно-прикладне мистецтво як засіб формування художньої культури майбутніх учителів початкової школи	154
МАКАРА Ж.М., ЛАВРЕНОВА М.В. Інтеграція принципів фінської системи освіти в освітні реформи України	156
МАРГІТИЧ А.І. Організаційна культура коледжу: цінності та норми для студентів і викладачів	158
МАХОВСЬКА А.І., МОЧАН Т.М. Модернізації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи	160
МИКУЛІНА А. К. Модернізації дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства	162
МИКУЛІНА А. К., ВЕЛИЧКАНИЧ М. В. Навчання декоративного ліплення дошкільників за мотивами народної іграшки та кераміки	164
МИХАЙЛОВА К.В., ВОЛОШИН Н.П. Екологічне виховання як складова всебічного розвитку особистості дошкільника	166
МОЛНАР Т.І., СОЛОВЙОВ Д.С. Поняття управлінської культури менеджера освіти.	169
МОЛНАР Т.І., ТИНТА В.В. Сутність та функції освітнього маркетингу	171
МОЧАН Т.М. Практична підготовка педагогів у сучасних умовах	173
ОЖОГАНІЧ О. В., БРИЖАК Н. Ю. Підготовка майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти: теоретичний аспект	175

Література

1. Прохоренко Л. Освіта особливих дітей: пріоритети розвитку. *Педагогічна газета України*. 2020, липень–серпень. №4. С. 6.
2. Бондар В. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен. *Рідна школа*. 2011. №3 (березень). С.10–14.
3. Андреева Д. А. О понятии адаптация. Исследование адаптации студентов к условия учебы в вузе. *Человек и общество*. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1973. С. 62–69.
4. Український дефектологічний словник / за ред. академіка В.І. Бондаря. Київ : Милосердя України, 2001. 212 с.
5. Дефектологический словарь : В 2 т. / под. ред. В.Гудониса, Б. Пузанова. М. : Изд-во Московского психолого-социального института. Воронеж, Изд-во НПО «МОДЭК», 2007. Т1. 808 с.

УДК376-056.264::001(043.2)

КУС Б.І., ЧЕКАН О.І.,
Мукачівський державний університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛОГОПЕДІЇ ЯК НАУКИ

Будь-яка система освіти своєю головною функцією має створення всіх умов для адекватної адаптації людини до тих соціокультурних реалій, які панують у тому чи іншому суспільстві. Зміст освіти залежить від уявлень, потреб, ідеалів, які існують в даному соціокультурному просторі і спрямовуються на створення конкретного образу людини. У змісті освіти виражається те, що є значущим на даний момент, що сприяє формуванню особистості людини, здатної виразити глибинні інтереси та прагнення суспільства.

На сучасному етапі розвитку інтеграційних процесів в освіті проблема формування мовленнєвої діяльності, розвиток навичок мовленнєвого спілкування у дітей із порушеннями мовлення, адаптація їх до умов загальноосвітньої школи набула пріоритетного значення.

Численні різноаспектні наукові доробки з проблем корекції мовлення дітей із різними мовленнєвими вадами свідчать про потужний потенціал української логопедії як науки та можливі перспективи її подальшого розвитку. У сучасних наукових дослідженнях українських учених (Є.Соботович, В.Тарасун, М.Шеремет та ін.)представлено важливі для теорії та практики логопедії питання структури мовленнєвої діяльності в нормі та патології, психологічних механізмів мовлення, особливостей формування мовленнєвої діяльності дитини в онтогенезі. В.Тарасун розроблено систему превентивного навчання дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку. С.Коноплястою представлено комплексну систему психолого-медико-педагогічної допомоги дітям із ринолаліями.

Сучасний період розвитку логопедії характеризується новими підходами до диференціації осіб з порушеннями мовлення, визначенням нових освітніх та корекційно-розвивальних ресурсів для їх повної соціалізації.

Обов'язковою умовою функціонування будь-якої науки, зокрема логопедії, є наявність у неї власного понятійно-категоріального апарату. Кожна наукова термінологія обов'язково становить собою упорядковану систему, в якій місце кожного терміну визначається співвідносністю означеного ним поняття з іншими поняттями даної галузі науки. Проблеми розгалуженої синонімії, багатозначності, складні випадки перекладу з інших мов, зокрема з російської, відсутність уніфікованості на рівні українськомовного логопедичного термінологічного словника викликають певні ускладнення у розумінні різноманітних тлумачень логопедичних термінів, а тим більше правильне їх використання.

Сучасний стан української логопедичної термінології потребує ретельного дослідження з метою системного упорядкування, що відповідатиме сучасним вимогам логопедичної науки, а також унеможливить непорозуміння між фахівцями при використанні окремих логопедичних понять, серед яких особливе місце займає термінолексема «тяжкі порушення мовлення».

На нашу думку, тяжкі порушення мовлення – це різні види (ринолалія, дизартрія, алалія, афазія, заїкання тощо) виражених порушень мовленнєвої діяльності різноманітного органічного походження, прояву, ступеня, локалізації ураженої функції, часу ураження, при яких спостерігається повний або частковий розлад мовної та комунікативної здібностей людини, що унеможлиблює справжнє оволодіння мовою, яке передбачає вміння використовувати мову в різних комунікативних ситуаціях з різними комунікативними цілями.

При цьому, як нам здається, обґрунтованим є незавершеність видового ряду виражених порушень мовленнєвої діяльності, що пояснюється варіативністю, комплексністю дефектів розвитку, різноманіттю механізмів порушень мовленнєвої діяльності, ускладнених різноваріантною комбінацією патологій психіки та сенсомоторної сфери.

Сьогодні є очевидною необхідність синтезу фундаментальних теоретичних основ логопедії як гуманітарної науки інтегративного типу. Комплексний підхід до вивчення та корекції порушень мовленнєвої діяльності передбачає необхідність занурення, вивчення та осмислення фундаментальних та прикладних досліджень у галузі психології мислення, сприйняття, пам'яті, уваги. Суттєва роль належить психолінгвістичним дослідженням мовленнєвої діяльності останніх років. При цьому увага спрямовується не на мовні одиниці як такі, а на їх використання в актах породження та розуміння висловлювання, а також на процес засвоєння мови.

Для здійснення мовленнєвого впливу педагог повинен мати сформовану професійну майстерність, спрямовану на досягнення результатів, яка характеризується наявністю необхідних спеціальних умінь та навичок. Реалізація мети мовленнєвого впливу відслідковується в діях дитини з тяжкими порушеннями мовлення, яка виступає об'єктом впливу. Для досягнення позитивної динаміки навчально-корекційної роботи суб'єктів взаємодії

(вчитель-логопед) намагається моделювати поведінку та результат мовленнєвої діяльності об'єкта(логопата). Диференційований логопедичний вплив передбачає змотивовану мовленнєву активність реципієнта.

Організація подібної діяльності вимагає від особистості сформованої системи умінь і навичок щодо безпосередньої вербальної взаємодії зі співрозмовником. Подібні навички повністю або частково є відсутніми у дітей із тяжкими порушеннями мовлення, проте вони можуть бути недостатньо сформованими й у педагогів.

Успіх мовленнєвої діяльності залежить від урахування реакції слухача, яку партнер по взаємодії отримує по каналам зворотного зв'язку. Це вимагає від педагога коригування запланованої схеми мовленнєвого впливу. Якщо логопед не бере до уваги реакцію партнера по спілкуванню, якою виступає дитина з ТПМ, не відступає від хибних, віртуально накреслених схем комунікації з нею без урахувань її потенційних мовленнєвих можливостей, то його мовлення втрачає свою дієвість, а увага та зацікавленість дитини з ПТМ як слухача згасає.

На думку української вченої Л.Калмикової, формування мовленнєвої діяльності старших дошкільників відбувається з урахуванням таких її аспектів: генетичного, структурно-функціонального й динамічного [1, с. 404].

Так, згідно з генетичним аспектом, вихідною формою мовленнєвої діяльності дітей учена вважає спільну соціальну діяльність дитини з дорослим. Механізмом розвитку мовленнєвої діяльності в неї стає інтеріоризація, яка забезпечує засвоєння соціально-мовленнєвого досвіду шляхом перетворення спільної соціально-мовленнєвої (навчально-мовленнєвої) діяльності в індивідуальну мовленнєву діяльність. Під час інтеріоризації відбувається також перехід зовнішнього за формою перебігу мовлення у внутрішнє.

Успішність здійснення логопедичної корекції мовленнєвої діяльності залежить від рівня оволодіння дитиною з ТПМ фонетичною системою мови, що залежить від взаємодії мовленнєво-слухового та мовленнєво-рухового аналізаторів, які забезпечують полімодальну єдність мовленнєвої функціональної системи.

Актуальним для сучасного логопеда-практика є розуміння, що мовленнєва діяльність забезпечується роботою складних мовленнєвих механізмів, серед яких: механізм програмування мовленнєвого висловлювання; механізми, пов'язані з переходом від плану програми до граматичної структури речення; механізми, які забезпечують пошук необхідного слова за семантичними та звуковими ознаками; механізми відбору фонем; механізми, які забезпечують реальне здійснення звучання мовлення, проте по-різному розвиваються у дітей у нормі та при патології мовленнєвого розвитку. Крім того, одним із основних механізмів мовленнєвої діяльності виступає осмислення, завдяки якому здійснюється смислова організація сприйняття та породження мовлення.

Вочевидь, урахування специфічної структурної та функціональної особливостей мовленнєвої діяльності є необхідною умовою здійснення ефективної диференційованої логопедичної корекції.

Неоднорідність популяції дітей із ТПМ за етіологією та патогенезом мовленнєвого порушення вимагає при проведенні диференційованої логопедичної корекції урахування результатів наукових досліджень щодо ефективності роботи мозкових структур, тобто з позиції нейрофізіологічних та нейропсихологічних механізмів.

Розвиток і становлення функції мозку пов'язується з певними віковими просторово-часовими обмеженнями, що зумовлюють формування специфічних структурних особливостей різних його відділів, а також взаємозв'язків між ними. Несформована у певний момент раннього розвитку дитини функція мозку (зокрема, мовлення) часто не розвивається нормально, або взагалі не розвивається пізніше, оскільки мозок знаходиться вже на другому етапі розвитку й відтворення попередніх стадій у структурно-функціональних відносинах є неможливим [3].

Симптоми нейродефіциту, що виникають при ураженні мозку, відображають не прояви ушкодженої ділянки, а функцію всього мозку, точніше – пластичні зміни, які залишилися у частині, що функціонує. Серед них можуть бути й такі, що блокують відновлення функцій. Тому в неврології найважливішою проблемою при вивченні пластичності мозку є її регуляція й надання бажаної спрямованості. Негативними проявами пластичності мозку є порушення й затримка мовленнєвого розвитку. Незалежно від патогенезу порушення мовленнєвої функції (ушкодження мозку, або затримка й порушення його розвитку) – одне з найгірших із усіх можливих ускладнень у ранньому віці, яке полягає в тому, що мозок за допомогою механізмів пластичності реорганізується, залучаючи бездіяльні мовленнєві області для обслуговування інших функцій [3].

Недостатній обсяг знань про причини, механізми й основні синдроми несформованості вищих психічних функцій знижує ефективність корекційної роботи через спрямованість та орієнтацію, головним чином, на усунення мовленнєвої симптоматики при загальному недорозвитку мовлення без урахування системного характеру проявів.

Від чіткого розуміння нейрофізіологічних, нейропсихологічних, нейробіологічних процесів у кожному конкретному випадку мовленнєвої патології залежить не тільки ефективність проведення колекційної логопедичної роботи, але й прогнозування динаміки розвитку мовленнєвої функції у дітей із тяжкими порушеннями мовлення, визначення освітнього маршруту, адаптація до шкільного навчання в подальшому.

Для досягнення оптимальної результативності системи диференційованої логопедичної корекції необхідно враховувати критичний період – чітко обмежене в часі вікно, протягом якого вплив (досвід, сенсорні відчуття) забезпечує доступ інформації, важливої для нормального розвитку, яка

протягом життя змінює здатність мозку, а також чуттєвий період – обмежений у розвитку проміжок часу, протягом якого вплив на функцію мозку проявляється особливо сильно й ефективно. Оскільки чуттєвий період розташовується всередині критичного, то важливо, щоб початок логопедичної корекції співпадав із ним [4].

Таким чином, в логопедичній корекції будь-якого порушення мовленнєвого розвитку дитини важливо не запізнитися. Небезпека зволікання часу загрожує тим, що дефект розвитку буде неможливо обернути або зменшити. Якщо в сенситивний період розвитку мовлення організм дитини зазнає впливу певних шкідливих чинників (чинників ризику), то нормальний процес розвитку порушується.

Логопедичний навчально-корекційний процес виступає як єдність діяльності педагога-логопеда й дитини з ТПМ. Готовність до взаємодії в процесі логопедичного впливу (готовність до навчально-корекційної взаємодії) визначається як готовність учителя-логопеда до здійснення диференційованої логопедичної корекції, з одного боку, а з іншого – як готовність дитини з тяжкими порушеннями мовлення до корекційно-навчальної та корекційно-розвивальної взаємодії з педагогом на спеціально організованих заняттях корекційно-розвивальної спрямованості.

Загальний механізм формування нормативного мовлення – це поступове заміщення ненормативних мовних утворень нормативними у суб'єкта логопедичної корекційно-навчальної та корекційно-розвивальної діяльності, яким виступають логопати з тяжкими порушеннями мовлення. Це відбувається через комбіновану її форму – корекційно-ігрову, корекційно-навчальну, зумовлену індивідуально-типологічними особливостями логопатів, механізмом, тяжкістю, клінічними проявами порушення, віком дитини та відповідною провідною діяльністю.

Внаслідок змін результативності діяльності однієї функціональної системи здійснюється динамічна реорганізація діяльності інших систем через співставлення загальних результатів. На основі мультипараметричної взаємодії різних функціональних систем будується гомеостазис у цілому. Крім того, мультипараметричні взаємодії виникають між функціональними системами, які визначають поведінкові результати, задовольняючи різні біологічні та соціальні потреби організму. Послідовна взаємодія визначає взаємозв'язок функціональних систем у часі. При цьому результат діяльності однієї функціональної системи визначає діяльність іншої функціональної системи і т.д. [2].

Сучасний діагностичний процес у логопедії – це синтез досягнень різних областей суміжних наук, синтез інтерпретацій міждисциплінарних досліджень та висновків. Інтеграція підходів, складнощі інтерпретації діагностичних висновків різних фахівців приводять до зростання діагностичних помилок.

Дискусійним залишається питання класифікації мовленнєвих порушень у класичному вигляді.

Література

1. Калмикова Л.О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку [монографія] / Л. О. Калмикова. – К. : Фенікс, 2008. – 497 с.
2. Судаков К. В. Общая теория функциональных систем / К. В. Судаков. – М. : Медицина, 1984. – 224 с.
3. Харченко Е. П., Клименко М. Н. Пластичность и регенерация мозга / Е.П. Харченко, М. Н. Клименко // Неврологический журнал. – 2006. – № 6. – С. 37-45.
4. Харченко Е. П., Клименко М. Н. Ранние этапы развития и нарушения языка / Е.П. Харченко, М. Н. Клименко // Дошкольная педагогика. – 2007. – № 2. – С. 4-7.

УДК 37.015.311:613/614:37.091.212:377(043.2)

КУШНІР І.І., БЕРЕНИЧ В.І.,
Мукачівський державний університет

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

В умовах культурно-освітньої інтеграції України в світову спільноту працездатність і соціальна активність фахівця визначаються не лише його інтелектуальним рівнем, але й станом здоров'я. Тому державна освітня політика в нашій державі спрямовується на формування культури здорового способу життя особистості в умовах відповідно організованого освітнього процесу [1].

У даний час значної актуальності набуває виховання відповідальності особистості за своє здоров'я, формування переконання, що від самої людини залежить багато що, у тому числі і її власне здоров'я.

За останні роки інтерес учених – філософів, культурологів, соціологів, психологів, педагогів та медиків – до проблем здоров'я людини значно зростає. Вивчення проблеми здоров'я на методологічному, теоретичному й практичному рівнях взагалі й формування культури здорового способу життя, зокрема, висвітлені у вітчизняних і зарубіжних працях: М. Амосова, Г. Апанасенка, В. Бабаліч, І. Беха, В. Горашука, О. Єжової, Ю. Лісіцина, А. Маслоу та ін. [2]

На думку В. П. Горашука, «культура здоров'я – це важливий складовий компонент загальної культури людини, зумовлений матеріальним і духовним середовищем життєдіяльності суспільства, що виражається в системі цінностей, знань, потреб, умінь і навичок з формування, збереження й зміцнення її здоров'я» [3].

Під ціннісним ставленням до здоров'я розуміємо системне й динамічне психічне утворення особистості на основі емоційно-ціннісної сфери, сукупності знань про здоров'я, що обов'язково відображається та реалізується у свідомо обраному способі життя [4].

У наш час особливого значення набуває формування здорового способу життя молоді, зокрема, студентів педагогічного фахового коледжу. Від того, наскільки успішно зможуть сформуватися та закріпитися у свідомості навички

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>